

GRONDPRIJSMONITOR 2012

ONTWIKKELINGEN IN DE AGRARISCHE GRONDMARKT

Dienst Landelijk Gebied

juli 2013

Inhoud

1. Inleiding
2. Samenvatting
3. Leeswijzer
4. Uitgangspunten
5. Grondprijzen: het landelijke beeld
6. Regionale grondprijzen
7. Grondmarkt onder stedelijke invloed
8. Mobiliteit in de grondmarkt
9. Realisatie BBL ten opzichte van de totale markt

Bijlagen

1. Gebiedsindeling naar groepen van landbouwgebieden
2. Kaart van de gebiedsindeling
3. Lange termijn trends in de kadastrale grondprijs en grondmobiliteit

1 Inleiding

Dienst Landelijk Gebied (DLG) brengt jaarlijks met de grondprijzmonitor de ontwikkelingen in de agrarische grondmarkt in Nederland qua prijs en mobiliteit in beeld. De Staatssecretaris van Economische Zaken biedt de grondprijzmonitor aan de Tweede Kamer aan.

2 Samenvatting

Tussen 2005 en 2009 stegen de landelijk gemiddelde agrarische grondprijzen sterk. Vanaf 2009 is er sprake van een jaarlijkse grondprijzstijging van gemiddeld twee procent.

De relatieve grondmobiliteit (percentage verhandelde grond ten opzichte van het gehele areaal) is in 2012 ten opzichte van de voorgaande jaren ongeveer gelijk gebleven: ruim 1 procent van het areaal landbouwgrond wordt jaarlijks verhandeld.

Het marktaandeel van Bureau Beheer Landbouwgronden (BBL) is in 2012 ten opzichte van het voorgaande jaar licht afgenomen. Het is een trend die al vanaf 2009 waarneembaar is. In vergelijking met 2009 is dat aandeel gedaald van 26 naar 9 procent. In de onderscheiden regio's varieert het marktaandeel van BBL op de agrarische grondmarkt van 0 procent (Noordoostpolder, Overige IJsselmeerpolders, Noord Noord-Holland, Weidegebied Utrecht en het Veehouderijgebied in Utrecht) tot 58 procent (Westelijk Holland).

Qua prijsstelling werkt BBL, net als in voorgaande jaren, marktconform. Gemiddeld betaalde BBL 101% ten opzichte van de door de markt geboden prijs. Dat varieerde van 113% in Drenthe tot 71% in de westelijke Veluwe.

3 Leeswijzer

In de grondprijzmonitor worden de ontwikkelingen in de grondprijs op drie niveaus gepresenteerd. Het landelijk gemiddelde beeld van de agrarische grondprijzontwikkeling (paragraaf 5), een specificatie van de grondprijzontwikkeling naar regio's (paragraaf 6) en tenslotte een verbijzondering naar de grondprijzen onder stedelijke invloed (paragraaf 7). Paragraaf 8 behandelt de mobiliteit in de grondmarkt. In paragraaf 9 is de realisatie van BBL binnen de totale agrarische grondmarkt in beeld gebracht.

4 Uitgangspunten

Gebiedsindeling

Vanaf 2007 wordt de grondprijzmonitor gebaseerd op een combinatie van provincies met landbouwgebieden, zoals die door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) worden gehanteerd. Een indeling alleen op basis van provincies geeft een beperkt beeld omdat binnen één provincie regio's met verschillende grondmarkten kunnen zijn. Landbouwgebieden zijn op basis van vergelijkbaarheid van grondprijzen en overeenkomst in de landbouwstructuur geclusterd in twintig groepen (zie bijlagen 1 en 2).

Bij zogenaamde 'rode' transacties gaat het om transacties die een 'rode' achtergrond (woningbouw, bedrijfsterrein) hebben en niet om topografisch onderscheidbare gebieden. Als gevolg van gerealiseerde of in procedure zijnde bestemmingsplanwijzigingen (van agrarische bestemming naar een bestemming voor stadsuitbreiding) worden andere prijzen betaald dan de agrarische prijzen (zie tabel 1).

Aard van het bronmateriaal

De gegevens waarop deze grondprijzmonitor is gebaseerd, zijn afkomstig van het Kadaster en van BBL. Bij alle berekeningen zijn uitsluitend transacties van pachtvrije gronden betrokken, waarbij de verkrijgers zowel agrariërs als niet-agrariërs kunnen zijn.

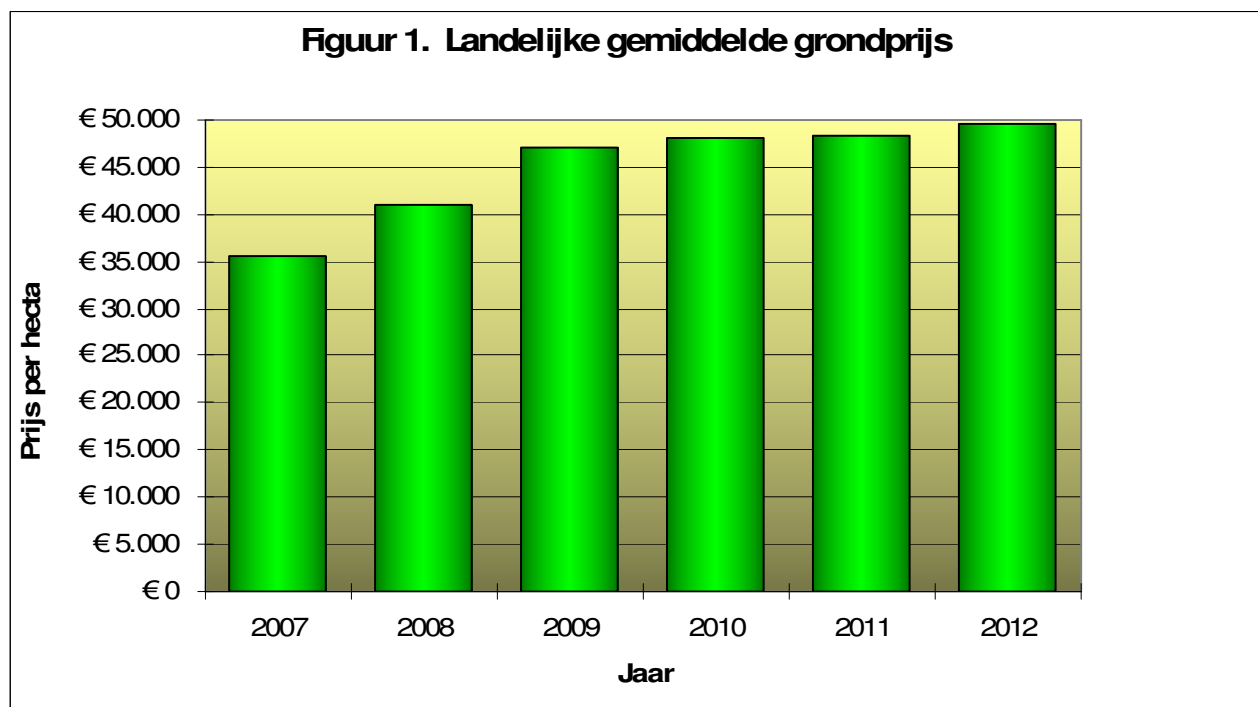
Voor de grondprijmonitor worden voor de BBL-data en de Kadaster-data dezelfde selecties toegepast. De monitor betreft grasland, bouwland, tuinland (geen glastuinbouw) en boomgaard. Transacties met betrekking tot bijvoorbeeld natuur, glastuinbouw of bollenteelt worden uitgesloten, vanwege de “atypische” prijsvorming.

De gegevens hebben betrekking op de verkoop van landbouwgrond. Transacties waarbij sprake is van bijkomende zaken als (melk)quotum, gebouwen, schadevergoedingen of toeslagrechten worden bij de selectie van brondata uitgesloten. Familietransacties en transacties van gehele bedrijven (inclusief gebouwen) zijn eveneens buiten beschouwing gelaten. Bij dit soort transacties spelen andere overwegingen dan de economische marktwaarde van (alleen) de grond, een rol en die hebben invloed op de geboden grondprij. De grondprijmonitor gaat dus over de ‘kale’ grondprijen.

5 Grondprijzen: het landelijke beeld

In 2012 bedraagt de landelijk gemiddelde grondprij € 49.575,-- per hectare. Na een periode van sterke stijging van de landelijk gemiddelde grondprij tussen 2005 en 2009 is de markt vanaf 2009 gestabiliseerd. De stijging in de prijs is afgevlakt. Van 2005 tot en met 2009 steeg de landelijk gemiddelde grondprij jaarlijks met gemiddeld 10 procent. Ten opzichte van 2011 is de grondprij in 2012 gestegen met 3 procent. Over de gehele periode vanaf 2009 stijgt de grondprij gemiddeld met 2 procent per jaar.

De algemene economische situatie heeft dus niet tot een daling in de grondprijen geleid. Daarbij spelen verschillende zaken een rol. De agrarische sector heeft goede jaren achter de rug (zie Landbouweconomisch Bericht 2012) waardoor er investeringsruimte is ten behoeve van schaalvergroting. De grondgebonden landbouw kent bedrijven met een hoog eigen vermogen grotendeels belegd in grond en gebouwen. Banken zijn door deze zekerheid van onderpand bereid krediet te verstrekken. Tenslotte speelt de komende opheffing van de melkquotering (2015) een rol. Voor de uitbreiding van het productievermogen is geen investering in quotum meer nodig, wat grondverwerving voor schaalvergroting aantrekkelijker maakt.

6 Regionale grondprijen

In tegenstelling tot het landelijke beeld zijn er op regionaal niveau behoorlijke schommelingen in grondprijzen. Daarbij is er niet een eenduidig beeld. In sommige gebieden is de grondprijs gestegen terwijl de grondprijs in andere gebieden gedaald is.

Rust in het noorden

In de noordelijke provincies is het stabiele beeld in de grondprijzen van de afgelopen jaren licht doorbroken. Het laatste jaar is de trend weer wat voorzichtig omhoog. Toch behoren de grondprijzen in deze regio tot de laagste van Nederland. De grondprijzen liggen tussen de € 35.000,-- en € 40.000,-- per hectare.

Situatie rondom de grote steden sterk verschillend

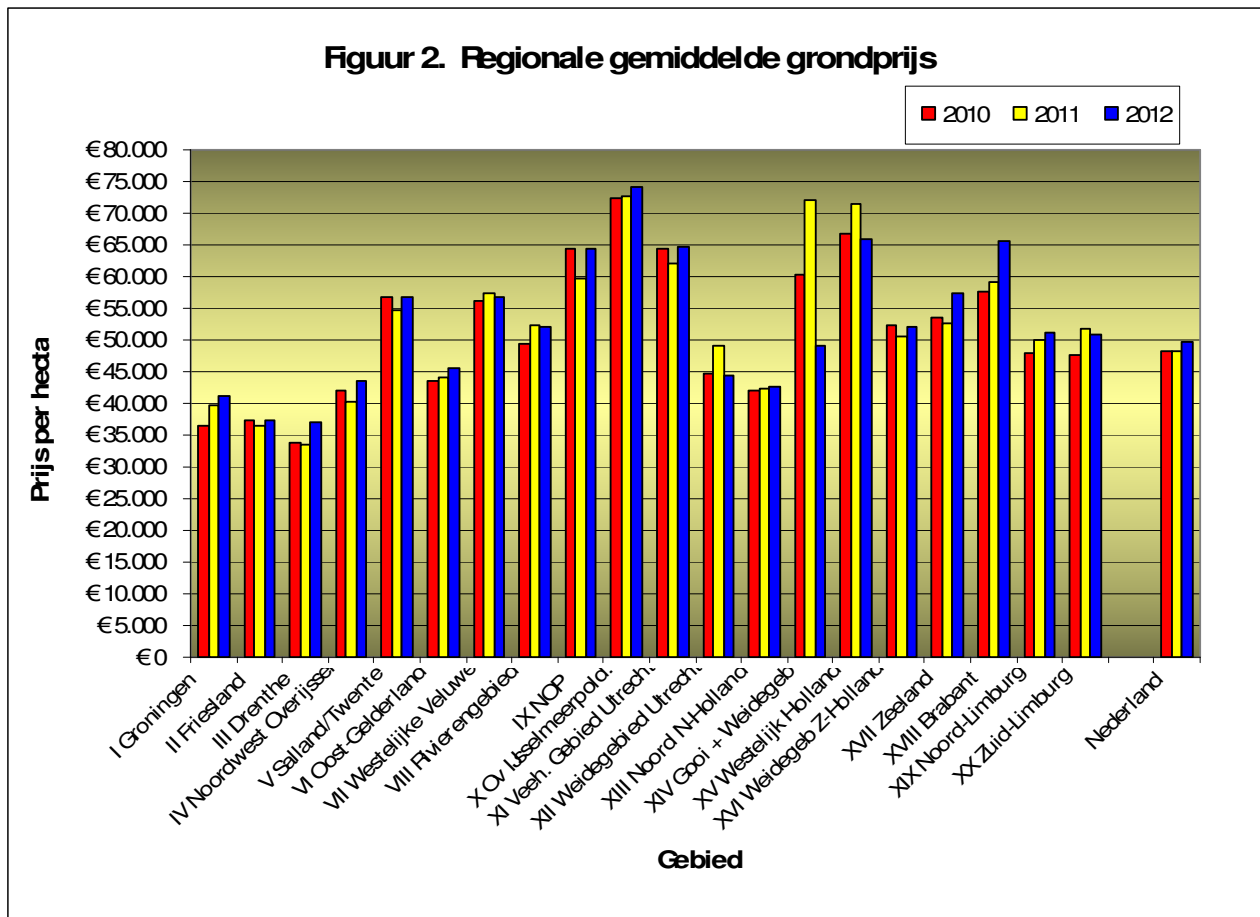
Rondom de grote steden is de verandering van de grondprijzen verschillend. Er zijn grillige patronen en sterke regionale verschillen. Zo valt voor dit jaar de grote daling van de grondprijs in Gooi en Weidegebied op. Tegelijkertijd blijven de prijzen in Veehouderijgebied Utrecht en in Westelijk Holland op het niveau van de grondprijzen in 2011. De grondprijzen in deze gebieden liggen rond de € 50.000,-- tot € 70.000,-- per hectare.

Trends variëren in het midden en het oosten

In het oosten van het land (Overijssel, Gelderland en Flevoland) is in het overgrote deel van de gebieden sprake van een stabiele situatie. Uitzonderingen vormen Oost-Gelderland en het rivierengebied waar de laatste drie jaar de beweging duidelijk naar boven is. Evenals in voorgaande jaren komen in de beide gebieden in Flevoland de hoogste grondprijzen van ons land voor. De grondprijzen liggen tussen de € 40.000,-- en € 75.000,-- per hectare.

Stijgende grondprijzen in het zuiden

Zeeland, Noord-Brabant en Limburg vertonen, net als in de beide voorgaande jaren, een stijging van de grondprijzen. Vermeldenswaardig is de situatie in Brabant waar door de stijging van de grondprijzen in 2011 en 2012 de waarde in de pas gaat lopen met gebieden in het westen van ons land. De grondprijzen in dit deel van Nederland variëren tussen € 50.000,-- tot € 65.000,-- per hectare.

7 Grondmarkt onder stedelijke invloed

De landelijk gemiddelde grondprijs van de zogenaamde ‘rode’ transacties is in 2012 ten opzichte van het jaar ervoor met 20 procent gestegen. De uitkomst van ongeveer € 320.000,- per hectare ligt ruim boven de uitkomst in de beide voorgaande jaren.

Een analyse in de tijd blijkt voor dit segment van de grondmarkt niet eenvoudig. Het gaat om een klein en specifiek deel van de markt waarbij individuele transacties een grote invloed hebben op provinciale en nationale uitkomsten.

Tabel 1. Gerealiseerde grondprijzen van rode transacties (wijziging in Bestemmingsplan)

Rood	2010			2011			2012		
	Aantal transacties	Oppervlakte (ha.)	Prijs (€/ha.)	Aantal transacties	Oppervlakte (ha.)	Prijs (€/ha.)	Aantal transacties	Oppervlakte (ha.)	Prijs (€/ha.)
I Groningen	22	35	128.941	15	72	92.009	33	68	70.121
II Friesland	10	25	150.394	7	5	200.034	16	41	71.774
III Drenthe	34	40	158.533	31	37	159.977	24	38	188.937
IV Noordwest Overijssel	17	89	222.940	23	31	219.144	24	51	193.191
V Salland/Twente	23	64	283.275	27	36	188.250	22	43	180.362
VI Oost-Gelderland	42	106	258.365	32	43	299.948	32	48	354.950
VII Westelijke Veluwe	20	30	246.405	8	12	351.206	8	13	311.489
VIII Rivierengebied	15	31	341.312	8	7	574.065	9	13	334.256
IX NOP	11	24	124.621	*	*	*	*	*	*
X Ov IJsselmeerpold.	*	*	*	5	6	235.267	6	52	202.422
XI Veeh. Gebied Utrecht	*	*	*	5	30	511.859	*	*	*
XII Weidegebied Utrecht	*	*	*	*	*	*	*	*	*
XIII Noord N-Holland	33	133	265.043	19	66	276.453	23	58	380.102
XIV Gooi + Weidegeb	11	79	339.709	10	46	482.097	12	16	596.155
XV Westelijk Holland	11	26	855.582	10	13	377.048	25	86	687.750
XVI Weidegeb Z-Holland	27	40	329.751	15	11	412.706	34	66	315.926
XVII Zeeland	39	84	192.348	58	53	198.030	20	25	198.041
XVIII Brabant	146	214	382.620	112	189	247.276	86	158	412.361
XIX Noord-Limburg	62	129	275.742	43	58	252.251	33	58	243.579
XX Zuid-Limburg	6	6	347.423	15	29	369.113	19	24	386.507
Nederland	529	1.157	289.066	446	747	266.824	432	866	320.713

*) vanwege privacyoverwegingen worden waarden bij minder dan 5 transacties per gebied niet getoond. De cijfers zijn wel meegenomen in het totaalbeeld voor Nederland.

8 Mobiliteit in de grondmarkt

In tabel 2 en figuur 3 worden voor de grondmobiliteit, de absolute waarden (aantal hectares en aantal transacties) en de relatieve waarden (percentage verhandelde hectares ten opzichte van het gehele areaal cultuurgrond) gepresenteerd.

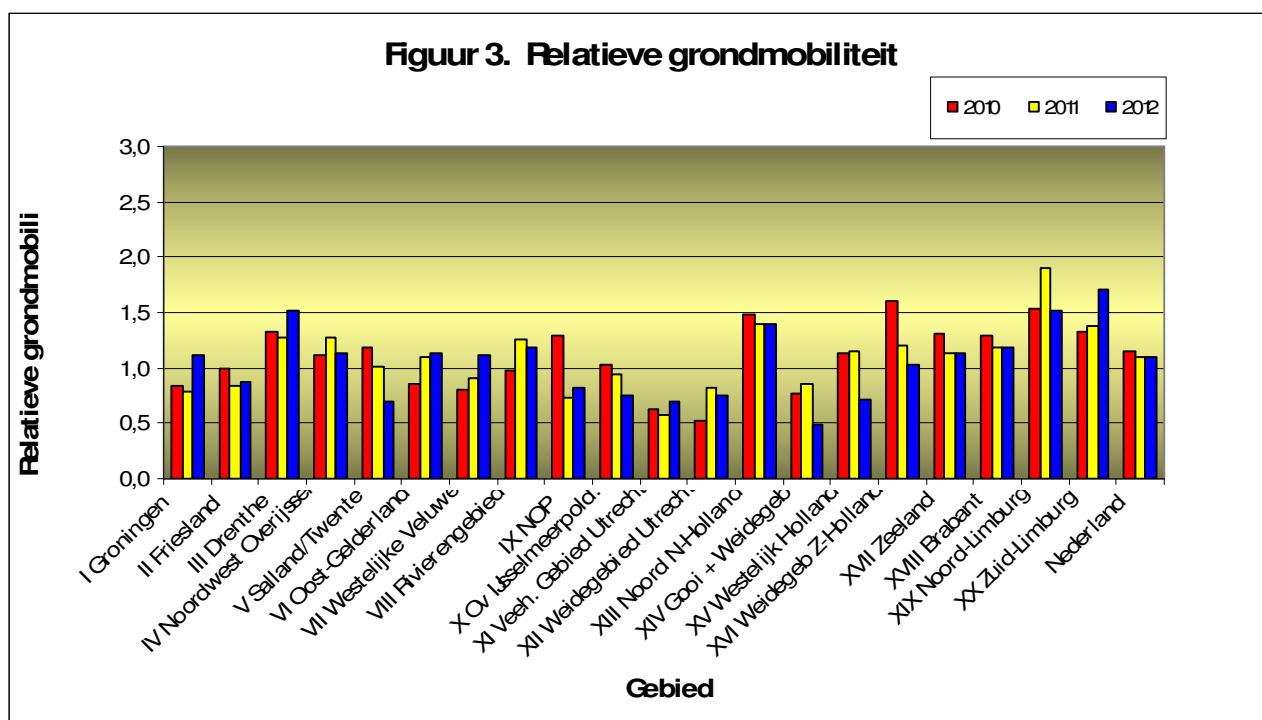
De grondmobiliteit in 2012 is in absolute zin gelijk gebleven ten opzichte van 2011. In vergelijking met de jaren 2009 en 2010 is de mobiliteit nog steeds aan de lage kant; respectievelijk 16 en 4 procent lager. De daling van de mobiliteit is een trend die al vanaf 2005 gaande is. In dat jaar werd 28.832 ha verhandeld, in 2012 20.464 ha.

Een goede graadmeter voor de grondmobiliteit is de relatieve mobiliteit (figuur 3): de hoeveelheid grond van het gehele areaal cultuurgrond dat van eigenaar is gewisseld. Absolute waarden zeggen minder, omdat de gebieden qua oppervlakte cultuurgrond verschillen.

Vanouds hebben minder verstedelijkte gebieden een hogere grondmobiliteit. Dit jaar liggen de lage cijfers in gebieden in het midden van ons land: Noordoostpolder, Gooi en Weidegebied Noord-Holland, Salland/Twente en Veehouderijgebied Utrecht. Ook Friesland en Groningen hebben, zeker in relatie tot de lagere regionale grondprijzen aldaar, een lage mobiliteit. Gebieden als Drenthe, het noordelijk deel van Noord-Holland en beide delen van Limburg hebben al enige jaren een grondmobiliteit die hoger is dan het nationale gemiddelde. Vooral Zuid-Limburg is een gebied waar de mobiliteit de afgelopen drie jaren sterk is gestegen, terwijl het weidegebied van Zuid-Holland een omgekeerde trend vertoont.

Tabel 2. Regionale grondmobiliteit (in hectare en in percentage van totale areaal cultuurgrond)

	2010		2011		2012		Areaal cultuurgrond in 2012 (in ha)
	absoluut	relatief	absoluut	relatief	absoluut	relatief	
I Groningen	1.343	0,8	1.261	0,8	1.797	1,1	160.550
II Friesland	2.288	1,0	1.901	0,8	1.964	0,9	227.268
III Drenthe	2.000	1,3	1.883	1,3	2.258	1,5	148.231
IV Noordwest Overijssel	1.017	1,1	1.148	1,3	1.017	1,1	90.143
V Salland/Twente	1.311	1,2	1.120	1,0	785	0,7	111.400
VI Oost-Gelderland	1.317	0,8	1.695	1,1	1.737	1,1	154.198
VII Westelijke Veluwe	245	0,8	257	0,9	313	1,1	28.184
VIII Rivierengebied	513	1,0	650	1,2	617	1,2	52.050
IX NOP	475	1,3	268	0,7	305	0,8	36.818
X Ov IJsselmeerpold.	541	1,0	492	0,9	395	0,8	52.267
XI Veeh. Gebied Utrecht	145	0,6	126	0,6	153	0,7	21.909
XII Weidegebied Utrecht	230	0,5	359	0,8	329	0,8	43.506
XIII Noord N-Holland	1.599	1,5	1.496	1,4	1.506	1,4	107.376
XIV Gooi + Weidegeb	176	0,8	178	0,9	103	0,5	20.898
XV Westelijk Holland	351	1,1	344	1,1	216	0,7	30.057
XVI Weidegeb Z-Holland	1.647	1,6	1.215	1,2	1.049	1,0	101.597
XVII Zeeland	1.533	1,3	1.393	1,1	1.387	1,1	122.063
XVIII Brabant	3.254	1,3	2.976	1,2	2.971	1,2	250.261
XIX Noord-Limburg	1.091	1,5	1.344	1,9	1.072	1,5	70.745
XX Zuid-Limburg	383	1,3	397	1,4	492	1,7	28.871
Nederland	21.459	1,1	20.503	1,1	20.464	1,1	1.858.393

9 Realisatie BBL ten opzichte van de totale markt

Grondprijzen

Uit tabellen 3 en 4 blijkt dat BBL ook in 2012 'marktconform' heeft geopereerd. Gemiddeld over Nederland betaalt BBL een vrijwel gelijke grondprijs dan de totale markt (101 procent).

In de meeste gebieden ligt de door BBL betaalde prijs dichtbij de prijs die door de totale markt is betaald. Het aantal gebieden met grote verschillen is afgenomen. Een hogere prijs betaalde BBL het afgelopen jaar in Drenthe, Noordwest Overijssel, Oost-Gelderland en Westelijk Holland. Een duidelijk lagere prijs betaalde BBL in Westelijke Veluwe en Zuid-Limburg.

Marktaandeel

Ten opzicht van 2009 is het marktaandeel van BBL in de jaren 2010 tot 2012 significant afgenomen. Daar waar in 2009 het landelijk marktaandeel van BBL 26 procent bedroeg, is dat aandeel in 2010 19 procent, in 2011 13 procent en in 2012 verder afgenomen naar 9 procent (tabel 4). De daling komt vooral doordat BBL in 2012 minder oppervlakte heeft verworven in een even actieve grondmarkt als in 2011. Daar waar BBL in 2011 nog betrokken was bij de verwerving van 2.645 hectare is dat in 2012 gedaald naar 1.821 hectare. Nationaal is dat beeld anders: in 2011 veranderde 20.503 hectare van eigenaar en in 2012 20.464 hectare. Het lagere marktaandeel van BBL kan worden verklaard door beleidswijzigingen (forse bezuinigingen op natuurbeleid) en een afwachtende houding van provinciale opdrachtgevers als gevolg van aanhoudende onzekerheid over de uitwerking van het decentralisatieakkoord natuur.

De positie van BBL in Westelijk Holland is opvallend. Het marktaandeel van BBL was het vorige jaar gedaald naar 35 procent, maar is nu weer gestegen naar het percentage van 2010 van 58 procent. Een hoog marktaandeel voor BBL (meer dan 40 procent) komt verder niet voor. Wel zijn er dit jaar vijf gebieden (vooral in midden Nederland) waar BBL niet of nauwelijks actief is geweest op de grondmarkt. Gebieden met een marktaandeel BBL van meer dan 20 procent zijn Zeeland en Gooi en Weidegebied Noord-Holland. Dit zijn minder gebieden dan in de voorgaande jaren.

Tabel 3. Regionale vergelijking van BBL met alle marktpartijen in 2012

2012	BBL			Alle marktpartijen		
	Opper- vlakte	Aantal transacties	Grondprijs	Opper- vlakte	Aantal transacties	Grondprijs
I Groningen	*	*	*	1.797	235	41.205
II Friesland	33	5	33.539	1.964	447	37.410
III Drenthe	116	9	41.703	2.258	411	36.924
IV Noordwest Overijssel	79	18	45.263	1.017	310	43.454
V Salland/Twente	70	12	49.819	785	304	56.778
VI Oost-Gelderland	142	39	48.340	1.737	565	45.528
VII Westelijke Veluwe	60	9	40.222	313	133	56.706
VIII Rivierengebied	79	14	45.377	617	142	52.123
IX NOP	*	*	*	305	25	64.434
X Ov IJsselmeerpold.	*	*	*	395	19	74.127
XI Veeh. Gebied Utrecht	*	*	*	153	49	64.697
XII Weidegebied Utrecht	*	*	*	329	73	44.384
XIII Noord N-Holland	*	*	*	1.506	235	42.618
XIV Gooi + Weidegeb	23	6	40.783	103	26	49.020
XV Westelijk Holland	125	18	67.063	216	51	65.967
XVI Weidegeb Z-Holland	187	15	44.604	1.049	211	52.118
XVII Zeeland	376	46	52.899	1.387	254	57.468
XVIII Brabant	320	55	60.231	2.971	908	65.579
XIX Noord-Limburg	130	42	49.943	1.072	399	51.098
XX Zuid-Limburg	16	6	34.999	492	213	50.923
Nederland	1.821	303	50.258	20.464	5.010	49.575

*) vanwege privacyoverwegingen worden waarden bij minder dan 5 transacties per groep niet opgenomen

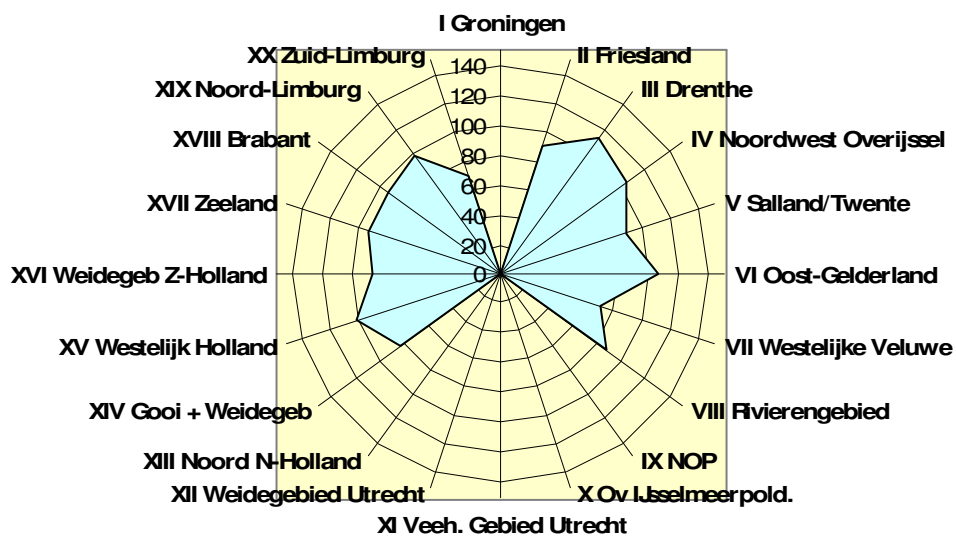
Tabel 4. Samenvatting van realisatie van BBL t.o.v. alle marktpartijen, gespecificeerd naar het marktaandeel in oppervlakte en naar de gerealiseerde transactiewaarden in 2011 en 2012

Resultaat BBL t.o.v. totale resultaat in 2012						
	Betrokken opp. bij een transactie			Gemiddelde grondprijs		
	BBL	Alle partijen	Marktaandeel BBL (%)	BBL	Alle partijen	Geïndexeerd prijsverschil
I Groningen	*	1.797	*	*	41.205	*
II Friesland	33	1.964	2	33.539	37.410	90
III Drenthe	116	2.258	5	41.703	36.924	113
IV Noordwest Overijssel	79	1.017	11	45.263	43.454	104
V Salland/Twente	70	785	9	49.819	56.778	88
VI Oost-Gelderland	142	1.737	11	48.340	45.528	106
VII Westelijke Veluwe	60	313	19	40.222	56.706	71
VIII Rivierengebied	79	617	17	45.377	52.123	87
IX NOP	*	305	*	*	64.434	*
X Ov IJsselmeerpold.	*	395	*	*	74.127	*
XI Veeh. Gebied Utrecht	*	153	*	*	64.697	*
XII Weidegebied Utrecht	*	329	*	*	44.384	*
XIII Noord N-Holland	*	1.506	*	*	42.618	*
XIV Gooi + Weidegeb	23	103	22	40.783	49.020	83
XV Westelijk Holland	125	216	58	67.063	65.967	102
XVI Weidegeb Z-Holland	187	1.049	18	44.604	52.118	86
XVII Zeeland	376	1.387	27	52.899	57.468	92
XVIII Brabant	320	2.971	11	60.231	65.579	92
XIX Noord-Limburg	130	1.072	12	49.943	51.098	98
XX Zuid-Limburg	16	492	3	34.999	50.923	69
Nederland	1.821	20.464	9	50.258	49.575	101

Resultaat BBL t.o.v. totale resultaat in 2011						
	Betrokken opp. bij een transactie			Gemiddelde grondprijs		
	BBL	Alle partijen	Marktaandeel BBL (%)	BBL	Alle partijen	Geïndexeerd prijsverschil
I Groningen	117	1.261	9	40.971	39.639	103
II Friesland	65	1.901	3	30.729	36.585	84
III Drenthe	183	1.883	10	34.117	33.612	102
IV Noordwest Overijssel	265	1.148	23	40.695	40.173	101
V Salland/Twente	282	1.120	25	57.464	54.852	105
VI Oost-Gelderland	303	1.695	18	45.814	43.979	104
VII Westelijke Veluwe	48	257	19	47.905	57.414	83
VIII Rivierengebied	167	650	26	55.932	52.239	107
IX NOP	*	268	0	*	59.654	*
X Ov IJsselmeerpold.	*	492	0	*	72.739	*
XI Veeh. Gebied Utrecht	*	126	0	*	62.193	*
XII Weidegebied Utrecht	*	359	0	*	49.039	*
XIII Noord N-Holland	77	1.496	5	30.215	42.436	71
XIV Gooi + Weidegeb	56	178	31	56.885	71.948	79
XV Westelijk Holland	121	344	35	76.846	71.589	107
XVI Weidegeb Z-Holland	210	1.215	17	42.836	50.622	85
XVII Zeeland	317	1.393	23	47.414	52.740	90
XVIII Brabant	216	2.976	7	52.752	59.192	89
XIX Noord-Limburg	192	1.344	14	45.482	50.123	91
XX Zuid-Limburg	27	397	7	50.538	51.901	97
Nederland	2.645	20.503	13	47.574	48.328	98

*) vanwege privacyoverwegingen worden waarden bij minder dan 5 transacties per groep niet opgenomen

Figuur 4. Regionale verhouding in de gerealiseerde transactiewaarden tussen BBL en de totale markt in 2012 (100 betekent gelijke prijsniveaus)

Bijlage 1. Gebiedsindeling naar groepen van landbouwgebieden.

PROVINCIE	LANDBOUW- GEBIEDSGROEP	LANDBOUWGEBIED	GEBIEDSINDELING GRONDPRIJSMONT
Groningen	Bouwhoek en Hogeland	2001 DE MARNE	I Groningen (2001,2002,2003,2004,2005,2006)
		2006 OOSTELIJK HOGELAND	
	Veenkolonien en Oldambt	2003 OOST BOUWSTREEK GRON.	
		2004 WESTERWOLDE & GR.VEENKOL.	
	Noordelijk Weidegebied	2002 CENTR. WEIDEGEBIED GRON. 2005 GRON.ZUID.WESTERKWARTIER	
Friesland	Bouwhoek en Hogeland	2101 NOORDELIJK FRIESLAND	II Friesland (2101,2102,2103,2104)
		2102 WEIDESTREEK IN FRIESLAND	
	Noordelijk Weidegebied	2103 DE Wouden	
		2104 EILANDEN	
Drenthe	Veenkolonien en Oldambt	2202 SMILDE/C.ZANDGEB.DRENTHE	III Drenthe (2201,2202,2203,2204,2205)
		2205 DRENTSE VEENKOL.&HONDRUG	
	Noordelijk Weidegebied	2201 WEIDEGEB.V/H NOORDERVELD	
		2203 ZUIDW.WEIDEGEB.DRENTHE	
	Oostelijk Veehouderijgebied	2204 ZUID.ZANDGEB.DRENTHE	
Overijssel	Noordelijk Weidegebied	2301 WEIDEGEBIED IN OVERIJSEL	IV Noordwest Overijssel (2301,2302)
		2302 WEIDEGEBIED IN OVERIJSEL	

Gelderland		
	Oostelijk Veehouderijgebied	VI Oost-Gelderland (2501,2502,2503,2508)
	2502 IJSSELSTREEK	
	2503 ZUIDELIJK GELDERLAND	
	2508 ACHTERHOEK	
	Centraal Veehouderijgebied	
	2501 OOSTELIJKE VELUWE	
	2507 WESTELIJKE VELUWE	VII Westelijke Veluwe (2507)
	Rivierengebied	
	2504 OOST.BETUWE EN NIJMEGEN	VIII Rivierengebied (2504,2505,2506)
	2505 VELUWEZOOM EN BETUWE	
	2506 BOMMELERWAARD	
Flevoland		
	Ijsselmeerpolders	
	2401 NOORDOOSTELIJKE POLDER	IX Noordoostpolder (NOP) (2401)
	2402 ZUIDELIJKE IJSSELM.POLD.	X Overige Ijsselmeerpolders (2402)
Utrecht		XI Veehouderijgebied Utrecht (2601,2603,2605)
	Centraal Veehouderijgebied	XII Weidegebied Utrecht (2602,2604)
	2605 ZANDGEBIED IN UTRECHT	
	Hollands/Utrecht weidegebied	
	2602 WEST.WEIDEGEB. IN UTRECHT	
	2604 EEMLAND	
	Rivierengebied	
	2601 KR.RIJNSTREEK EN HEUV.RUG	
	2603 CENT.TUINB.GEB.IN UTRECHT	
Noord-Holland		XIII Noord Noord-Holland (2701,2704,2705,2706)
	Ijsselmeerpolders	XIV Gooi + Weidegebied (2702,2703,2707,2708)
	2701 WIERINGEN & WIERINGERMEER	
	Westelijk Holland	
	2702 HAARLEMMERMEER	
	2703 AMSTELLAND EN AALSMEER	
	2704 TEXEL EN LAND VAN ZIJPE	

Zeeland	2901 NOORDELIJK ZEELAND	XVII Zeeland (2901,2902,2903)
	2902 WALCHEREN EN Z.BEVELAND	
	2903 ZEEUWSCH-VLAANDEREN	
Noord-Brabant	Rivierengebied	XVIII Brabant (3001 t/m 3010)
	3004 OOSTELIJKE LANGSTRAAT	
	Zuid-westelijk Akkerbouwgebied	
	3001 NOORDWESTHOEK	
	3003 BIESBOSCH	
	Zuidwest Brabant	
	3005 WESTELIJKE ZANDGRONDEN	
	3006 LAND VAN BREDA	
	Zuidelijk veehouderijgebied	
	3002 WESTELIJKE LANGSTRAAT	
	3007 DE KEMPEN	
	3008 MIDDEN NOORD BRABANT	
	3009 MAASLAND & LAND VAN CUIJK	
	3010 WESTELIJK PEELGEBIED	
Limburg	Zuidelijk veehouderijgebied	XIX Noord-Limburg (3101)
	3101 NOORD LIMBURG	
	Zuid-Limburg	XX Zuid-Limburg (3102)

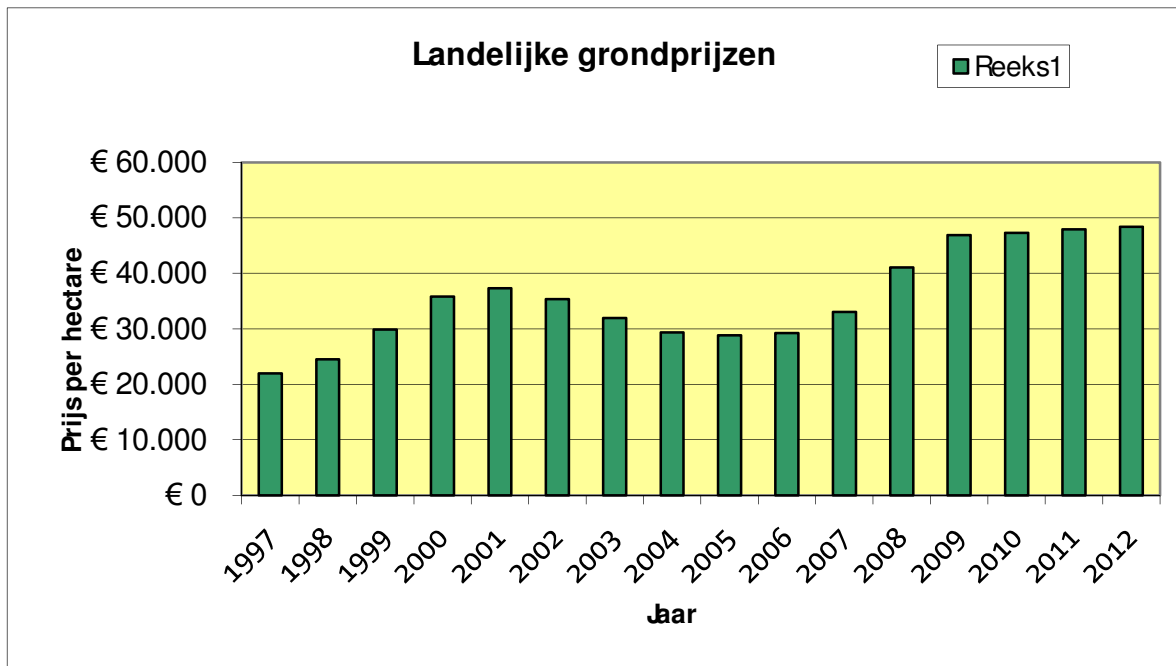
Bijlage 2. Kaart van de gebiedsindeling.

Bijlage 3. Lange termijn trends in de kadastrale grondprijs en grondmobiliteit.

In de grondprijsmonitor van DLG zijn gedurende vele jaren, reeksen over de grondprijzen en over de grondmobiliteit opgenomen. Het zijn waarden louter gebaseerd op gegevens over grasland en bouwland (dus met uitsluiting van tuinland en boomgaard) en alleen van agrarische verkrijgers. De bron is informatie van het Kadaster. De historische ketens blijken waarde te hebben voor sommige gebruikers van de grondprijsmonitor. Daarom is besloten de figuren als bijlage op te blijven nemen.

Grondprijsontwikkeling

Grondmobiliteit

